

Aan : Wethouder B. Wijbenga-van Nieuwenhuizen
Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

Betreft : Gemeentelijk Rioleringsplan Rotterdam 2021-2025

Datum : 3 november 2020

Geachte wethouder Wijbenga,

In de commissie BWB van 2 september heeft u toegezegd dat de Samenwerkende Bewonersorganisaties Hillegersberg (SBH) voor de vaststelling van het GRP5 input ten aanzien van grondwater kunnen geven. Dat waarderen we zeer.

In de loop van oktober hebben wij in twee fasen het GRP5 mogen ontvangen. In het Programmaoverleg Grondwater is besproken dat wij eveneens gefaseerd reageren. In deze brief in het bijzonder vanuit de specifieke problematiek in de funderingsrisicogebieden, zoals het gebied Hillegersberg.

In zijn algemeenheid valt ons op dat de aandacht voor wateronderlast en de betekenis daarvan voor de paalfunderingen in de funderingsrisicogebieden zeer beperkt is. Bovendien wordt de indruk gewekt dat de werkzaamheden zijn of nagenoeg zijn afgerond. Niets is minder waar.

In het funderingsrisicogebied Hillegersberg staan wij nog altijd aan het begin van enkele omvangrijke projecten in de Gravenbuurt en het Statenlaankwartier, maar ook in Oud Hillegersberg worden nog twee gebieden aangepakt. Op sterke aandrang van de bewoners worden deze rioleringsprojecten verbreed, zodat met de vervanging van het riool en de aanleg van DI-leidingen onder meer ook de afkoppeling van de HWA wordt meegenomen. In het Statenlaankwartier is sprake van een omvangrijk integraal project. Dit “werk met werk” maken is ook expliciet uitgangspunt in GRP5.

Deze projecten geven alle mogelijkheden om gezamenlijk op te trekken tussen gemeente, bewoners en hoogheemraadschap, zoals tussen de drie partijen vastgelegd in 2016 en 2017. Samen de kar trekken gericht op de gezamenlijke doelstelling “natte palen en droge voeten”. Daadwerkelijke samenwerking op projectbasis met bewoners, met ruimte voor innovatie, waar nodig op experimentele basis. Een manier van werken die voluit past in de aanbevelingen van de Rotterdamse Rekenkamer in het rapport Burgers op de bres en de onderstreping daarvan door het college. Wij gaan er dan ook vanuit dat de huidige samenwerking in deze projecten onder het GRP5 onverminderd wordt voortgezet totdat deze geheel zijn afgerond.

Tegelijk verontrust het ons zeer dat in het GRP5 de verantwoordelijkheid niet wordt genomen voor een voldoende grondwaterniveau in het openbaar terrein met het oog op noodzakelijke maatregelen voor bescherming en behoud van de houten paalfunderingen. De argumentatie bij het (voorgenomen) beleid bevat niet onderbouwde aannames en onevenwichtige afwegingen. Hierbij ons commentaar op het gebied van grondwater.

1. Natuurlijk verval

Het GRP5 gaat er van uit op basis van natuurlijk verval (niveau oppervlaktewater van -2,85 NAP) het grondwaterniveau te reguleren. U wilt geen mechanische middelen (een pomp) gebruiken om het grondwaterniveau:

- zo nodig op -2,85 NAP te brengen, of
- op een hoger plan te kunnen brengen als dat voor de fundering van veel huizen noodzakelijk is.

U gaat voorbij aan het belang van het behoud van de bewoonde omgeving en de functie wonen in een stad als Rotterdam. En dat in een wijk die door de gemeente zelf als funderingsrisicogebied is aangemerkt en waarbij de problematiek voor de vooroorlogse woningen in hoge mate is veroorzaakt door verlaging van het grondwaterpeil, mede met het oog op de bouw van naoorlogse woonwijken.

2. Robuust grondwatersysteem

De argumentatie voor de afwezigheid van mechanische middelen is als volgt:

- het houdt het grondwatersysteem robuust, beheersbaar en klimaatbestendig;
- in een onverstoorde bodem vormen hemelwater, grondwater en oppervlaktewater een samenhangend systeem. Een versnippering van het grondwatersysteem is onwenselijk, omdat dit het grondwatersysteem complexer maakt.

Wat opvalt is dat het doel blijkbaar is complexiteit te voorkomen. Een belangrijke doelstelling is en moet ook zijn het grondwaterniveau in het openbaar gebied op een zodanig niveau te brengen dat bewoners op hun eigen terrein voldoende grondwater kunnen krijgen om (verdergaande) paalrot tegen te gaan! Daarvoor kan het nodig zijn kleine aanpassingen te doen, die de soliditeit van het systeem niet aantasten. Het Hoogheemraadschap laat zien dat werken met pompen geen afbreuk doet aan de robuustheid van het waterbeheerssysteem. Denk dus ook aan de functie wonen! Des te belangrijker omdat de kosten van een pomp verwaarloosbaar zijn ten opzichte van funderingsherstel van een woning (ca € 80.000 per woning).

3. Onverstoorde bodem?

Niet alleen ontbreekt oog voor het belang van burgers, ook de argumentatie rammelt. Het aanbrengen van een pomp is relatief simpel en verstoort op geen enkele manier de klimaatbestendigheid van een nieuwe riolering en DIT-leiding. Van een onverstoorde bodem en ongewijzigde grondwaterstand is evenmin sprake. Zo is in de jaren 1944 en 1955 het polderpeil met 2 x 11 cm door de overheid kunstmatig verlaagd (een verstoring in uw termen), een belangrijke reden waarom nu bij veel daarvoor gebouwde huizen houten funderingspalen droogstaan en wegrotten. Het verlagen van het oppervlaktewaterpeil in het verleden is het gevolg geweest van het vooropstellen van het agrarische belang en de bouw van naoorlogse woonwijken. Dit zou een reden moeten zijn om het burgerbelang zeker in de vooroorlogse wijken meer aandacht en zorg te geven.

4. Zorgplicht van de gemeente serieus nemen

Die verantwoordelijkheid voor een zorgplicht is er, maar wordt ontlopen. U wilt 'het principe' hanteren van 'samenwerken vanuit eigen verantwoordelijkheden voor een gedragen gezamenlijk belang', en wilt bewoners de eerste stap laten zetten door 'het (helpen) invullen van de particuliere grondwaterzorgplicht door particulieren'. En daarna wil de gemeente pas kijken of zij iets kan/wil doen.

Hier klopt iets niet:

- het is een misvatting dat in eerste instantie burgers een grondwaterzorgplicht hebben; die plicht komt juist de gemeente toe (Waterwet artikel 3.6, lid 1);
- in de Waterwet is vastgelegd dat de gemeente in het openbaar gebied maatregelen treft om structurele nadelige gevolgen voor de grondwaterstand te voorkomen of te beperken, voor zover dit doelmatig is en niet tot zorg van de beheerder of provincie (en waterschap) behoort. Burgers/particulieren zijn verantwoordelijk voor de grondwaterstand op hun perceel (om de gemeente te vrijwaren van een aansprakelijkheid voor paalrot) ervan uitgaande dat de gemeente een zorgplicht heeft voor een voldoende grondwaterniveau op het publieke terrein.

5. Stabiel grondwaterniveau voor funderingen

In het GRP5 staat: “De grondwaterstand in deze DI-leidingen stelt zich in op het niveau van het oppervlaktewater. Hiermee faciliteren we stedelijke activiteiten zoals wonen.” Deze invulling is marginaal en niet conform de zorgplicht die op de gemeente rust.

Immers:

- Ten eerste gaat het om de grondwaterstand in het openbaar gebied, dus ook naast de leiding in het zand- of grindcunet.
- Voor iedere wijk gelden andere omstandigheden. Denk aan de Bloemenbuurt waar juist door het gebruik van een pomp de grondwaterstand goed gereguleerd wordt. Voor de Statenlaanbuurt is al eerder een toezegging door de gemeente Rotterdam gedaan (‘Conclusies voor Functioneel Advies’ van het Zwaluwstaartoverleg van 1 oktober 2019): “het te bereiken resultaat: -2,85 m NAP grondwaterstand in het openbaar gebied aan het einde van het systeem” met de aantekening dat het gaat om een inspanningsverplichting en geen resultaatsverplichting. Zonder pomp zal -2,85 NAP vaak niet gehaald worden (al is het alleen maar omdat in droge tijden het oppervlaktewater lager zal staan). De toezegging impliceert wel een inspanning van de gemeente. Vrij verval is dat niet. Die inspanning impliceert wel degelijk de optie van een pomp.
- In ‘De Laantjes’ staan veel houten palen boven het niveau van -2,85 NAP. Bezien wordt wat hier mogelijke oplossingen zijn. Het past ook hier niet bij voorbaat een pomp af te serveren.
- Voor alle oplossingen geldt dat ze doelmatig behoren te zijn. Maar dat is wat anders dan het beperken tot het inlaatsniveau. Investeren in een dure DI-leiding die niet functioneel is, doordat het gewenste grondwaterpeil in het openbaar gebied vaak niet wordt gehaald, is verspilling van geld.
- Tenslotte, het gaat in Hillegersberg Zuid (Statenlaanbuurt, Gravenbuurt, Bloemenbuurt, Schiereiland) om een in hoge mate afgeschermd gebied, waar de kans van een hoger grondwaterpeil op verstoring naar andere wijken nihil is. Het is zeker op experimentele basis van belang na te gaan of de funderingsproblematiek kan worden tegengegaan met actieve grondwaterverhoging. Een experiment dat kan rekenen op actieve inzet en steun van de eigenaar-bewoners, maar louter wordt tegengehouden met een beroep op het adagium “geen gebruik van mechanische hulpmiddelen in het openbaar gebied”. Waarmee tegelijk de ruimte voor dergelijke hulpmiddelen op particulier terrein wordt geopend. Samen zoeken naar de beste oplossing voor de doelstelling “natte palen en droge voeten” is ook zoeken naar een doelmatige oplossing. Een ander belangrijk uitgangspunt in het GRP5. Met verwijzing naar het rapport van de Rotterdamse Rekenkamer en de collegereactie bepleiten wij ruimte voor de experimentele aanpak die wij als gezamenlijke bewonersorganisaties bepleiten.

6. Experiment ontbreekt

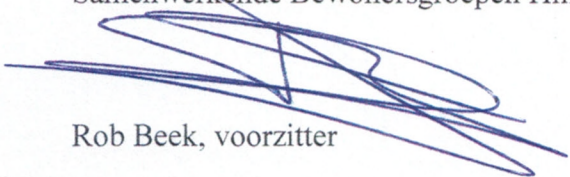
In twee wijken (Bloemenbuurt en Statenlaankwartier) zijn experimenten gaande, waarbij zonder aantasting van de robuustheid van het systeem naar een nieuwe balans wordt gezocht tussen de belangen van enerzijds het behoud van funderingen en anderzijds een klimaatbestendig grondwaterbeheer. Daarbij rekening houdend met het beginsel van doelmatigheid, zowel voor de gemeente als bewoners. Deze experimenten in het funderingsrisicogebied, waarop hiervoor is ingegaan, verdienen het in het GRP5 genoemd te worden.

De gemeente is een traject ingegaan waarbij op bestuurlijk niveau de participatie van bewoners in termen van betrokkenheid en actief deelnemen als wezenlijk is aangemerkt. Voor de Statenlaanbuurt is dat zelfs vastgelegd, met de optie naar creatieve oplossingen te kijken. Door de Rekenkamer Rotterdam zijn daar behartigenswaardige woorden over gezegd. Bewoners nemen die serieus. Daarin past dat ook het gemeentebestuur de argumenten van de bewoners serieus weegt.

We vertrouwen erop dat dit alsnog gebeurt en dat u het concept-GRP5 zo aanpast dat de zorgplicht adequaat wordt ingevuld, u niet onverkort vasthoudt aan het niet reële beginsel voor funderingsrisicogebieden van 'vrij verval' en toezeggingen aan bewoners nagekomen worden.

Met vriendelijke groeten,

Samenwerkende Bewonersgroepen Hillegersberg (SBH),

Rob Beek, voorzitter